

ŞİDDET'İN ÇÖZÜMÜ İÇİN YENİ BİR ZİHNİYET ARAYIŞI

Mahmut Nedim SUIÇMEZ¹

-ÖZET-

21.yy'ın toplumsal anlamda en büyük sorunlarından biri hayatımıza yön veren kavramların zihnimizde yanlış yerde ve yanlış biçimde bulunmasıdır. Bu sebeple önümüze çıkan sosyolojik sorunları çözmekte zorlanıyoruz. Problemleri çözenin kuşkusuz ilk adımı, mevcut durumu her yönüyle doğru analiz edip, problemlerin kavramsal çerçevesini zihnimizde doğru şekillendirmektir. Şiddet ve şiddet mağduru kavramlarının zihnimizde nasıl yer ettiğini sorgulamadan ve mevcut felsefi yanlışlıkları çözmeden sonuca ulaşamayız. Bu çalışmada şiddetin çözümüne yönelik ortaya konulmaya çalışılan şey sosyal yaşantıya pratik anlamda uygulanabilir somut önlemlerden ziyade, gerçek manada etkili somut önlemler ve stratejiler üretmemizi sağlayacak yeni bir zihniyet ve farklı bakış açılarıdır. Bunu başaramadığımız durumda somut adımlarımız ya eksik kalacak ya da tamamen başarısız olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Şiddet Mağduru, Paradigma, Strateji, Etik.

¹ Karadeniz Teknik Üniversitesi Hukuk Fakültesi Lisans Öğrencisi

GİRİŞ

Şiddet kavramına nereden ve nasıl yaklaştığımızı göre farklı anlamlar yüklenebilir. Türk Dil Kurumu şiddeti “karşıt görüşte olanlara karşı kaba kuvvet kullanma, kaba güç, duyguda aşırılık” olarak tanımlamaktadır. (Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük, 2015)

Dünya Sağlık Örgütü şiddeti, “kendine, bir başkasına, grup ya da topluluğa yönelik olarak ölüm, yaralama, ruhsal zedelenme, gelişimsel bozukluğa yol açabilecek ya da neden olacak şekilde fiziksel zorlama, güç kullanımı ya da tehdidinin amaçlı olarak uygulanması” olarak tanımlamaktadır. (Adak, 2013:5)

“Violence” sözcüğünün kökeni Latince *vis*'den (kuvvet) türetilen *violenta* (coşkunculuk, sertlik, "şiddet, ateşlilik, canlılık, düşüncesizlik)'ya dayanmaktadır. Şiddet, kişinin başka insanlara ya da çevresine yönelik olarak gösterdiği zarar verme durumu olarak tanımlanabilir. Bu zarar verme davranışı, vurma, kırma, dövme, kavga etme, itme, yaralama, eşyalara zarar verme şeklinde fiziksel boyutta olabileceği gibi alay etme, aşağılama, tehdit etme, gözdağı verme, sözel sataşma, kızdırma, hakaret etme, dışlama gibi sözel ve psikolojik boyutta da olabilmektedir. (Yengin, 2010:58)

Şiddet insanların yaratılıştan sonra icat ettiği bir şey değildir. Evrensel etik değerler bakımından insana yakışmayacak, ideal bir sosyal varlık anlamında insan olgusunun bir parçasını teşkil etmemesi gerektiğini düşündüğümüz birçok şey gibi şiddet de insanın özünde olan bir duygu, bir yöneliştir. Tarihsel süreç içerisinde değişen sosyal yapı ve bilimsel gelişmelere göre kendi mecrasında evrilen şiddet, içinde bulunduğumuz yüzyılda sosyal yaşantımızı temelden etkileyen ve yönlendiren teknolojiden bile daha doğal bir şekilde hayatımızın bir parçası olmuştur. Geçmiş yüz yıllık sürece göz attığımızda teknolojinin sosyal yaşantımızı nasıl etkilediğini, günlük hayatımıza nasıl adapte olduğunu ve değişen ekonomik, sosyal, ticari, tıbbi vb. ihtiyaçlarımız doğrultusunda ne yönde şekillendiğini görebilmekteyiz. Aynı değerlendirmeyi şiddet kavramı üzerinde de yapma ihtiyacı

hissetmeliyiz. Bunu yaptığımızda şiddetin de durağan olmadığını, tarihsel süreç içerisinde gelişen ve değişen durumlara göre boyut değiştirdiğini görebiliriz. Sosyal ve ekonomik yapıdaki heterojenlik yüzünden her kesimi aynı ölçüde etkilemeyi başaramayan teknolojinin yanı sıra şiddetin; ortaya çıkan türleriyle toplumları teknolojiye nazaran daha üst seviyede ve eşit olarak etkilediği söylenebilir. Zira sosyal yapısına göre henüz belli bir noktaya evrilmemiş olan bir şiddete başka toplumlarca maruz kalan kesimler, geliştirmiş oldukları paradigmlar ve savunma mekanizmaları ile o şiddetin karşı kutbunu oluşturmaktadır. Teknolojik gelişmeler ve ülkeler arası teknolojik farklılıklar, özellikle ekonomik anlamda modern dünyanın gerisinde kalmış Afrika ve Ortadoğu ülkelerini çok da etkilememektedir. Batı dünyasında ortaya çıkan yeni bir teknoloji çok kısıtlı olarak Ortadoğu ve Afrika ülkelerini etkilemektedir. Ancak eskiden konvansiyonel silahların yol açtığı şiddet vardı ve şimdi buna ek olarak kimyasal ve nükleer silahların yol açtığı şiddet ve yıkım vardır. Tarihsel süreç içerisindeki bu iki şiddet türü arasındaki fark Afrika'yı ve Ortadoğu'yu doğrudan etkilemektedir. Sonuç olarak insanoğlunun tarihsel gelişimi içinde etki kapasitesi olarak en iyi şekilde evrilen ve gelişen olgulardan birinin şiddet olduğu söylenebilir.

Demiri işlemeyi öğrenen insanoğlu kılıç yapmış, fiziği öğrendiğinde ok ve yay, kimyayı öğrendiğinde nükleer silah, insan psikolojisini öğrendiğinde psikolojik savaş ve terörizm yapmıştır. İş hayatı geliştirdiğinde mobbing, kabileler sisteminden günümüz modern aile yaşantısına geçildiğinde aile içi şiddet kavramları gelişmiştir. Tekrar vurgulamak gerekir ki bu kavramlar icat edilmemiş, icat olunanlarla beraber doğal bir sürecin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Yani insanoğlunun içinde yaratılıştan beri var olan şiddet olgusu, tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkacağı yeri ve zamanı beklemiş, uygun şartlar oluştuğunda doğal olarak farklı görünüşlerde karşımıza çıkmıştır.

Şiddet olgusunu bu şekliyle kabul ettiğimiz zaman ortaya insan doğasına aykırı bir durum çıkmaktadır. Zira şiddet insanın bir parçasıysa ve yaratılıştan beri özünde olan bir şey ise insanın şiddet ile mücadelesi aslında kendisiyle mücadelesidir. Tarih boyunca aşk gibi bir duygu ile mücadele edemeyen, ona galebe çalamayan insanoğlu şiddet ile savaşında da büyük efor sarf etmekte, ancak istediği sonucu bir türlü alamamaktadır. Bu durum ise temelde şiddet kavramının zihnimizde yanlış yerde olmasından, kavramsal çerçevesinin yanlış şekillendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Kanımca sosyal yaşantımızı olumsuz anlamda etkileyen şiddet olgusu ile mücadele ederken izlememiz gereken yol ana hatlarıyla şu şekilde olmalıdır;

- 1) Şiddetin insanın özünde olan ve yaratılıştan kaynaklı bir durum olduğunun kabul edilmesi gerekir
- 2) Şiddet kavramının yeniden gözden geçirilmesi ve köklü bir paradigma değişikliği gerçekleşmesi gerekir
- 3) Yeni bir şiddet paradigması geliştirdikten sonra sosyal, dini ve kültürel kimliklerimizin kesişim alanı içerisinde "şiddetin kabul edilebilirliğinin sınırı" belirlenmelidir
- 4) Bu sınır belirlendikten sonra toplumda göz ardı edilen şiddet mağdurları belirlenmeli ve şiddet ile mücadele kavramı "magazinsel" boyutundan sıyrılmalıdır.

- 5) Şiddet ile mücadele “şiddetin kabul edilebilirliğinin sınırını” aşan kısım ile yapılmalıdır.

Yukarıda izah edilen hususlar göz önüne alındığında kavramsal anlamda “şiddetin” aslında insan icadı olmadığı, insanın özünde yaratılıştan beri var olan bir olgu olduğu hususu kabul edilmesi gereken bir vakadır. Bu sebepten dolayı doğrudan “şiddet paradigması” ile alakalı bölüme geçmeyi uygun gördüm.

Öncelikle belirtmek isterim ki aşağıda izah edilmeye çalışılacak hususlar yanlış anlaşılmaya son derece açıktır. Zira bu çalışmada şiddetin kötü bir şey olduğu ve şiddetle sonuna kadar mücadele edilmesi gerektiği gibi uzun yıllardır tartışılan konulardan ziyade stratejik anlamda şiddet ve şiddetle mücadelenin felsefesi irdelenmeye çalışılmıştır. Dile getirilecek açıklamalardan kesinlikle şiddetin övüldüğü yahut yerine göre mazur görülebileceği sonucu çıkartılmamalıdır.

İnsan ihtiyaç ve kabiliyetleri çerçevesinde lazım olana karşı gereğinden fazlasını depolamaya, elde etmek istediklerine karşı kabiliyetinden fazlasına muktedir olmaya eğilimlidir. Hal böyle olunca normal koşullar altında kullanılmak üzere insana verilen özellikler asıl amacına hizmet edemez hale gelmektedir. İnsanoğlunun hayvanlar karşısında zekasından sonra en büyük özelliği sahip olduğu duygularıdır ve bu duygular aslında yerinde kullanılmak üzere tarafımıza verilmiş en büyük istidatlardandır.

Avını parçalayarak yiyen bir aslanı yadırgamak mümkün değildir. Zira genlerine kodlanmış olan ve özü itibariyle şiddet içeren bu eylem onun doğasının bir parçasıdır. Aslan da bu durumun farkındadır ve ruhunda barındırdığı şiddet olgusunun kendisine ne amaçla verildiğini bilir ve bunun sınırını aşmaz. Karnı tok bir aslanın ceylanların arasından geçerkenki görüntüsü yolda gördüğümüz bir sokak kedisinden farksızdır. Hayvanlar bile bu durumun farkında iken zekası ile övünen insanoğlu acaba hiç düşünmüş müdür; yaratıcı şiddeti neden yarattı?

Dini öğretilerde de sıklıkla geçtiği üzere var olan her şey bir amaca hizmet etmektedir. Yeryüzünde işe yaramaz hiçbir element, işlevsel olmaya hiçbir fizik kanunu olmadığı gibi gereksiz olan hiçbir duygu da yoktur. Toz pembe olmayan bu dünyada aşk ne kadar gerekli ise özü itibariyle şiddet de o kadar gereklidir. Zira “iyilik” denen şey insanlığın ortak paydası olmaktan çok uzaktır ve bu durum maalesef savunma ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Şiddetin de bir amaca hizmet edebileceğini göstermek açısından Kurtuluş Savaşı örneği verilebilir. Duygusallığı bir kenara koyduğumuz zaman savaş, şiddetin en profesyonel anlamda vücut bulduğu durumdur ve Kurtuluş Savaşımız da bu anlamda diğer savaşlardan farksızdır. Ancak Türk Milletinin kurtuluş savaşını diğerlerinden farklı kılan şey bu savaşta şiddetin yaratılış amacına uygun olarak kullanılmasıdır. İşkence yapmayan, savaş suçu işlemeyen, düşmanın canını alırken dahi en acısız şekilde almaya çabalayan yüce Türk milletinin bu direnişi, şiddetin her türlüsüne karşıyız diyerek yüzeysel ve hatta magazinsel düşünen kesimler için zeka ve algı sınırlarını zorlamayan basit bir örnektir. İşin özünü irdelemeden bu tür popülist yaklaşımlarla doğru bir şiddet paradigması geliştirilemez.

Sosyal yaşantımızda şiddetin de bir yerinin olduğu, kabul edilebilir bir sınırının olduğu fikri hukuk-şiddet ilişkisinde de karşımıza çıkmaktadır. Walter Benjamin bu konuyu açıklığa kavuşturmak adına şiddetin hangi durumlarda kullanılabilir olup olmadığını irdelemiştir. Kurtul Gölenc, Walter Benjamin'in görüşleri doğrultusunda şiddetin hukuk ile ilişkisi zet olarak şu şekilde ortaya koymuştur; "Modern zamanlarda şiddetin engellenme/kullanılma sürecini yönetecek yapı hukuktur. Benjamin'e göre bireysel hakların savunuculuğunu üstlenen modern hukuk, kendisini temellendirmek için şiddete başvurmaktadır. Modern hukuk sistemi şiddeti, haklı ya da haksız olduğu iddia edilen amaçlara yönelik bir araç olarak kullanır. Hukuk açısından Benjamin şiddetin ikili anlamı olduğu tespitini yapar. Yasa koyucu ve yasa koruyucu şiddet olmak üzere şiddetin birbirini tamamlayan ve birbiriyle içi ie geçen iki görünüşü vardır. Benjamin açısından şiddetin eleştirisinin ele alınışı onun yıkıcılığı üzerinden değil, kuruculuğu üzerinden olmalıdır. Onun kurucu olma niteliği hukuk-şiddet ilişkisinde yasa koyucu olma işleviyle örtüşmektedir. Doğal hukukun bakış açısına göre şiddet tıpkı işlenmemiş bir maden gibi doğanın bir ürünüdür ve gc kötüye kullanılıp adil olmayan amaçlara hizmet etmediği sürece kullanımı hiçbir sorun doğurmaz. şiddet hukukun varlığını kurumsallaştırır, hukuka şekil verir." (Glenc, 2010:59-68) Buradan ulaşılacak sonuç hukuk ve şiddet arasındaki ilişkinin bir amaç-araç ilişkisi olarak görüldüğüdür. Amaç adalettir. Bu amaç hukukun amacıdır ve bir noktaya kadar şiddet de bu amaca hizmet eden bir araçtır. Tüm bu anlatılanlar içinde en önemli husus ise "şiddetin kabul edilebilir bir sınırı" olduğudur. Bu denge gözetilip doğru bir şekilde kurulduğu takdirde adalete ulaşmayı hedefleyen hukuk, bu adaleti tehdit edebilecek unsurlardan biri olan şiddeti araç olarak kullanabilmektedir.

Yine şiddetin de bir amaca hizmet edebileceğini, doğru zamanda ve doğru şekilde kullanıldığında faydalı olabileceğini ortaya koyması açısından P.Bureau'nun Norveç'te koyu Hristiyan kalmayı başarabilmiş bir köylü topluluğu hakkındaki gözlemi son derece ilginçtir. "Köylülerin kemerlerinden hançer eksik değildi; polis, muhtemelen bıçakların konuştuğu bir kavganın sonunda da olayı anlatacak bir atnık bulamadığı için tutanak yazamıyordu. İnsanların yumuşamış ve kadınsı karakteri, bağımsızlık duygularından –abartılmış ve sert olsa bile- daha tehikelidir; dürüst ama öfkeli bir adamın indirdiği bıçak darbesi ise , uygar olmakla n salmış genç insanların uarılıklarından daha az ciddi ve daha kolay iyileşebilen bir sosyal yaradır." (Sorel, 2013:186)

şiddetle mücadele magazinsel boyutundan sıyrılmalıdır. Bu durumun yol açtığı sorunları göstermesi açısından ABD'de 1996'da yapılan bir kamuoyu araştırması son derece önemlidir. "1996 yılında yapılan bu araştırmaya göre genel olarak ülkede suç oranlarının düşmesine rağmen, ankete katılanların %71'i, 1995'te ABD'de suç oranının arttığını düşünürken; %8'i en azından bir önceki yıla eşit olduğunu dşnyordu. Bununla birlikte, araştırmaya katılanların %96'sı, Temmuz 1996'ya kadar, son bir yıl içinde fiziksel veya cinsel şiddete uğramadığını ya da haneye tecavüz ve araba hırsızlığı gibi ciddi suçlara maruz kalmadıklarını belirtmişti." (Ruff, 2011:11) Bu tabloya göre insanların şiddetle alakalı bu algılarının sebebini irdelemeliyiz. Bunun sebebi şiddetle mücadelenin fonksiyonel olmaktan ziyade çeşitli dürtülerle magazinsel olarak yapılmasıdır. Dijital oyun piyasasına baktığımız zaman oyunların çok büyük bir bölümünün şiddet unsurları

içerdiği, hatta savaş ve şiddet ile alakalı oyunların ayrı bir mecra kategorize edildiğini görmekteyiz. Bu husus makalelere ve kitaplara dahi konu olmaktadır.² Bununla birlikte özellikle de ülkemizde şiddet ve şiddet mağdurları üzerine özel olarak hazırlanmış, TV camiasında kendisine kategori olarak özel bir yer bulmuş bir çok program mevcuttur ve bunlar prim yapmaktadır. Bilgisayar ve TV yayınları gibi mecralarda prim yapması sebebiyle yaygın olan şiddet ile alakalı unsurlar, şiddete bakışımızı bulandırmış ve belki de bu konudaki farkındalığın yitirilmesine sebep olmuştur.

Bilindiği üzere toplumsal şiddetin dönem dönem baş aktörü olduğu iddia edilen Emniyet Teşkilatı, şiddetle alakalı çalışma yapacak bir insan için ve özellikle sosyologlar için paha biçilemez değerinde bir araştırma sahasıdır. Şiddet mağduru denildiği zaman genelde aklımızda canlanan ilk şey kadına şiddet, maganda şiddeti, futbolda şiddet gibi medyada sıklıkla yer alan olayların mağdurlarıdır. Ancak araştırmacı bir gözle emniyet teşkilatını incelediğinizde toplumun şiddet paradigmasını çok daha fazla etkileyen ve bugüne kadar farkına varmadığımız yahut çok önemsemediğimiz nice şiddet mağdurları göze çarpmaktadır. İçinde şiddet barındıran bir eylemin her iki tarafı da şiddet mağdurdur. Zira Einstein'ın da dediği gibi "Savaşın kazanamı yoktur; savaşta ya kaybedersin ya da daha çok kaybedersin." İddiam o ki ülkemizde şiddet mağduru olarak anılması gereken en büyük kesim emniyet teşkilatıdır. Her gün şiddetin bin türlüüne maruz kalan teşkilat mensuplarının yaşamları bu durumdan azami derecede etkilenmektedir. Hal böyle olunca da toplumda huzuru ve asayişini temin etmekle görevli olan polisler vazifelerini gereği gibi yerine getirememektedir. Vatandaşla dirsek temasında olan teşkilatın bu durumu da halkı doğrudan etkilemektedir. Ayrıca polisin maruz kaldığı fiziki ve psikolojik şiddet, aile yaşantılarını da doğrudan etkilemektedir. Bu şekilde şiddet mağdurlarının sayısı katlanarak artmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda İzmir'de intihar eden ve son 10 yılda mesleki sorunlar sebebiyle psikolojik bunalıma girerek intihar eden 320 polisten biri olan polis memuru Erol Benzer'in son sözleri ile bu bahsi sonlandırmak istiyorum; "Polisin de adalete, insan gibi yaşamaya ve insan gibi çalışmaya hakkı olduğunun farkına varılsın." Burada açıklamaya çalıştığım husus, şiddetin sadece dövme, sövme gibi görünüşleriyle karşımıza çıkmadığı, bununla beraber şiddetin ikinci planda kalmış etkilerinin yine ikinci planda kalmış şiddet mağdurlarının üzerindeki etkisidir.

SONUÇ

Şiddet ve sosyal yaşam arasındaki ilişkiyi formüle etmeye çalışırken kimya terimleriyle bu ilişkiyi kendimce şöyle açıkladım; sosyal yaşantımız içinde var olan şiddet bir kontaminasyon, yani maddenin yabancı bir maddeyle kirlenerek saflığını yitirmesi sorunu değil, bir aşırı doz sorunudur. Sosyal yaşantımız şiddetle kontamine olmamıştır. Bir bileşik olan insan yaşantısında şiddetin de kabul edilebilir bir doyum noktası vardır ve bu ölçüyü tarihin hiçbir safhasında tutturamayan insan oğlunun hayatında şiddet, hep doyum noktasını aşmıştır. Bu

² Örnek olarak Deniz Yengin'in 2012 yılında BETA yayınlarından çıkan "Dijital Oyunlarda Şiddet" adlı kitabı gösterilebilir.

gerçeği göremeyen bizler ise kimyası bozulan sosyal hayatımızdan doyum noktasını aşan şiddeti çıkarmak yerine tamamıyla şiddetin varlığını bir kontaminasyon olarak gördük ve bu algı şiddetle mücadeledeki paradigmamızı yanlış etkiledi. Bu sebepten dolayı şiddetle mücadelemiz istenilen sonuçları vermekten hala çok uzaktadır. Bu algı gerçek şiddet mağdurlarını görmemizi engellemekte, mücadele edeceğimiz olgunun yanlış tanımlanmasına sebebiyet vermekte ve sonuç olarak mücadelemizin yeldeğirmenlerine karşı verilmesine sebep olmaktadır.

Kaynakça

- Adak, N. (2013). Madalyonun Öteki Yüzü: Erkeğe Yönelik Şiddet. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 2-28.
- Gülenç, K. (2010). Hukuk ve Şiddetin "Hayaletimsi" Birlikteliğinin Benjaminci Eleştirisi Üzerine Bir İnceleme. *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi 20. Kitap*, 59-68.
- Ruff, J. R. (2011). *Erken Modern Avrupa'da Şiddet(1500-1800)*. (D. Türkoğlu, Çev.) İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Sorel, G. (2013). *Şiddet Üzerine Düşünceler*. Ankara: Epos Yayınları.
- Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük*. (2015, Ağustos 26).
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.55dd6206eb3a90.55364719 adresinden alındı
- Yengin, D. (2010). Dijital Oyunlarda Şiddet Kavramı; Yeni Şiddet. 58. İstanbul.

